

ΟΜΙΛΟΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

4^ο Κριτήριο στα Αρχαία Ελληνικά

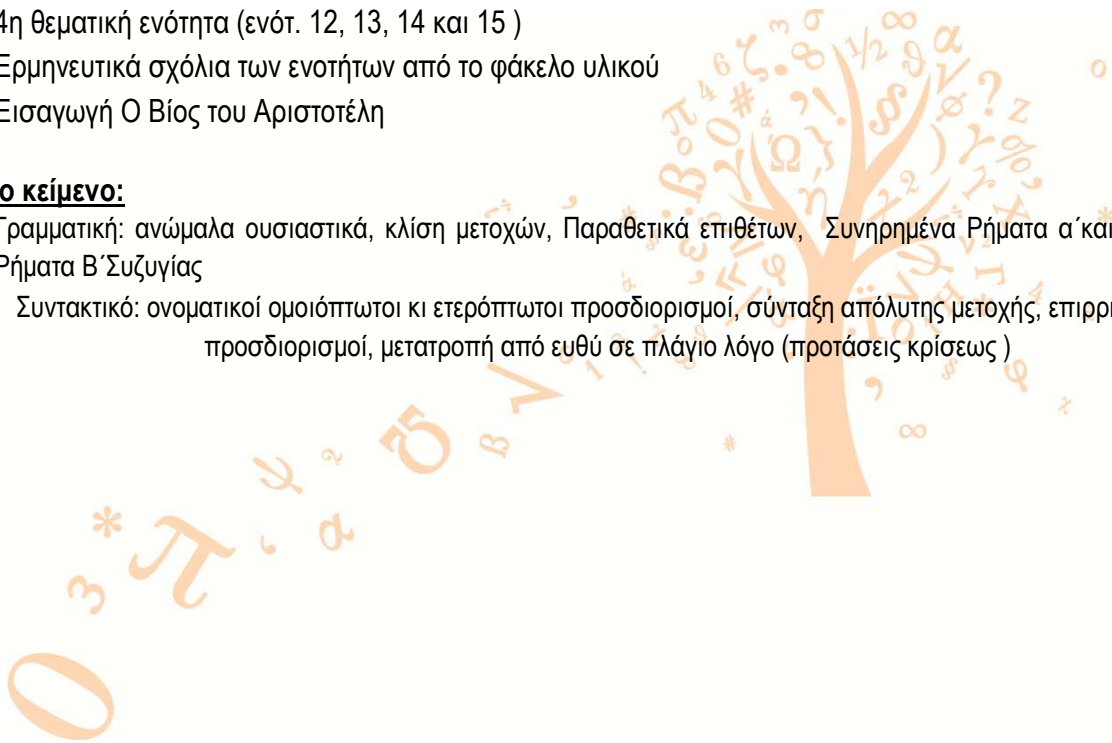
Ύλη στην οποία αναφέρεται το παρόν κριτήριο:

Διδαγμένο κείμενο:

- 4η θεματική ενότητα (ενότ. 12, 13, 14 και 15)
- Ερμηνευτικά σχόλια των ενοτήτων από το φάκελο υλικού
- Εισαγωγή Ο Βίος του Αριστοτέλη

Αδίδακτο κείμενο:

- Γραμματική: ανώμαλα ουσιαστικά, κλίση μετοχών, Παραθετικά επιθέτων, Συνηρημένα Ρήματα α΄ και β΄ τάξης, Ρήματα Β΄ Συζυγίας
- Συντακτικό: ονοματικοί ομοιόπτωτοι κι ετερόπτωτοι προσδιορισμοί, σύνταξη απόλυτης μετοχής, επιρρηματικοί προσδιορισμοί, μετατροπή από ευθύ σε πλάγιο λόγο (προτάσεις κρίσεως)

4^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΕΞΕΤΑΣΗΣ (*)

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Άριστοτέλης, *Ἠθικά Νικομάχεια*, Β 1. 7-8 και Β 6, 4-8

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρείοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σῶφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

Ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς[...]. Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁ μῆτε πλεονάζει μῆτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταῦτόν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσω γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῷ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μνάς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

A1.α Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη. Να τεκμηριώσετε τις απαντήσεις σας με παραπομπές στο κείμενο.

α) Ανάλογα με τον τρόπο που συμπεριφέρονται οι άνθρωποι στις καθημερινές τους συναλλαγές, ἄλλοι γίνονται σῶφρονες και ἄλλοι ἀκόλαστοι.

β) Η διαίρεση σε κάτι συνεχές και διαιρετό μπορεί να γίνει μόνο με αντικειμενικά κριτήρια.

γ) Η μεσότητα είναι αποτέλεσμα συνειδητής προσπάθειας και επιλογής. (Μον.6)

A1.β. Με βάση το δεύτερο απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου να αντιστοιχίσετε τις φράσεις της Στήλης Α με τον χαρακτηρισμό που τους αποδίδεται στη Στήλη Β. (Δύο στοιχεία της Στήλης Β περισσεύουν).

Στήλη Α

α. «οὐ μικρὸν-πάμπολυ-τὸ πᾶν»

Στήλη Β

1. παράδειγμα
2. πολυσύνδετο
3. αναλογία
4. κλιμακωτό

β. «τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον» (μονάδες 4)

Μονάδες 10

B1.

«Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει·... Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.» ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί ο φιλόσοφος και σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει;

Μονάδες 10**B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

(Πλούταρχος, *Περὶ ἠθικῆς ἀρετῆς*, 444 b. (Μετάφραση: Φιλολογική ομάδα, εκδ. Κάκτος)

Το ἦθος, τώρα, δημιουργεῖ την ορμὴ του πάθους, χρειάζεται, ὅμως, τον λόγο για να την κρατήσει στα ὅρια του μέτρου και να την εμποδίσει να υπερβεί ἢ να υπολειφθεῖ της κατάλληλης στιγμῆς. Πραγματικά, το παθητικό και ἄλογο κινεῖται ἄλλοτε με μεγάλη σφοδρότητα και ταχύτητα και ἄλλοτε πιο μαλακά και αργά ἀπ' ὅ,τι απαιτεῖ η περίσταση. Για τοῦτο καθετί που κάνουμε κάθε φορά μπορεί να πετύχει κατὰ ἓνα μόνο τρόπο, ἀλλὰ μπορεί ν' αποτύχει κατὰ πολλούς• για να πετύχουμε ἄλλωστε τον στόχο δεν ὑπάρχει παρά μόνο ἓνας και ἀπλός τρόπος, ἐνῶ εἶναι δυνατό ν' ἀστοχήσουμε με πολλούς τρόπους, ἀνάλογα με το ἀν υπερβαίνουμε το μέτριο ἢ υστερούμε ως προς αὐτό. Τοῦτο, λοιπόν, εἶναι το κατὰ φύση ἔργο του πρακτικοῦ λόγου, να καταλύει και τις υπερβολές και τις ἐλλείψεις των παθῶν. Στις περιπτώσεις, δηλαδή, ὅπου ἀπὸ ἀσθένεια και ἀδυναμία ἢ ἀπὸ φόβο και δισταγμὸ η ορμὴ ἐνδίδει πολὺ γρήγορα και ἀπαρνιέται πρόωρα το καλὸ, ἐκεῖ ἐμφανίζεται ο πρακτικὸς λόγος για να υποκινήσει και να συδαιλίσει την ορμὴ· ὅπου, πάλι, η ορμὴ προχωρεῖ πέρα ἀπὸ τα κανονικὰ ὅρια, ρέοντας υπερβολική και ἀτακτὴ, ἐκεῖ ο πρακτικὸς λόγος ἀφαιρεῖ τὴ βιαιότητά της και τὴν ἐλέγχει. Ἐτσι, περιορίζοντας τὴν κίνηση των παθῶν, η λογικὴ ἐμφυτεύει στο ἄλογο τις ἠθικὲς ἀρετές, οἱ οἱοῖες εἶναι το μεσαῖο σημεῖο ἀνάμεσα ἐλλείψεως και υπερβολῆς. (Μετάφραση: Φιλολογική ομάδα, εκδ. Κάκτος)

Να βρεῖτε ἀναλογίες ἀνάμεσα στο δεύτερο κείμενο ἀναφορὰς και στο παράλληλο κείμενο σχετικά με τὴν ἔννοια του μέτρου και τὴ σύνδεσή του με τὴν ἠθικὴ ἀρετὴ.

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον ἀριθμὸ που ἀντιστοιχεῖ σε καθεμιά ἀπὸ τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αὐτὸν τὴ λέξη «Σωστό», ἀν εἶναι σωστὴ, ἢ τὴ λέξη «Λάθος», ἀν εἶναι λανθασμένη:

1. Ο θάνατος του Ἀριστοτέλη συνέβη στα 322 π.Χ.
2. Για τὴν ἀγωγή του Ἀλέξανδρου ο Ἀριστοτέλης χρησιμοποίησε κατὰ κύριο λόγο τα ἔπη του Ἡσίοδου.
3. Ο Ξενοκράτης ἰδρυσε σχολὴ που θα διαφύλαττε και θα πρόβαλλε τις διδασκαλίες του Ἀριστοτέλη, τον Περίπατο.
4. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δευτέρας παραμονῆς του ο Ἀριστοτέλης στην Αθήνα. συνθέτει το σημαντικότερο μέρος **των Πολιτικῶν** του ἐνῶ παράλληλα συγγράφει σημαντικό μέρος ἀπὸ τὰ **Μετὰ τα Φυσικά του**, το βιολογικὸ περιεχομένου ἔργο **Περὶ Ζῶων γενέσεως, τα Ἠθικὰ Νικομάχεια**.
5. Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴ Μακεδονία στην Αθήνα το 335 π.Χ. ἀρχίζει η δεύτερη περίοδος τῆς φιλοσοφικῆς του δραστηριότητας.

Μονάδες 10

B4. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου με ουσιαστικά ετυμολογικά συγγενή (απλά ή σύνθετα) της λέξης που είναι στην παρένθεση ώστε να ολοκληρωθεί σωστά το νόημά τους:

1. Ζητήθηκε από έναν..... να συντάξει ένα πόρισμα για το ατύχημα, προκειμένου να διευκολυνθεί στο δικαστήριο η εκδίκαση της υπόθεσης.(πράττοντες)
2. Είχε μια διαρκή..... στη συνάντηση με τους παλιούς του συμμαθητές, αποτέλεσμα μάλλον και της κατανάλωσης αρκετού κρασιού (έπιθυμίας)
3. Το.....του λόγου του υποψήφιου δημάρχου αποδείχτηκε μικρό, καθώς δεν κατάφερε να πείσει το κοινό του όπως φάνηκε μετά το τέλος της συγκέντρωσης. (διαφέρει)
4. Το .....εξορθολογισμού της διδακτέας ύλης, ώστε καθηγητές και μαθητές να επιδίδονται και σε άλλες εποικοδομητικές δράσεις, τέθηκε σε εφαρμογή από φέτος.(συνεχεί)
5. Έχω μια .....υποχρέωση αυτό το Σάββατο και δε θα μπορέσω να παραστώ στην ορκομωσία του νέου προέδρου(λαβεῖν)

Μονάδες 10

Γ. Αδίδακτο Κείμενο

Θουκυδίδου *Ίστορία Β*, 47-48 (ed. Teubner - Leipzig)

Ο Θουκυδίδης ως *βίαιος διδάσκαλος* περιγράφει στο απόσπασμα αυτό τη λοιμώδη νόσο που μόλυνε την Αττική στη λήξη του πρώτου έτους του Πελοποννησιακού πολέμου, παρέχοντας πληροφορίες για το αιφνίδιο του λοιμού και την τραγικότητα την οποία επέφερε.

Τοίσοδε μὲν ὁ τάφος ἐγένετο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ· καὶ διελθόντος αὐτοῦ πρώτον ἔτος τοῦ πολέμου τοῦδε ἐτελεῦτα. Τοῦ δὲ θέρους εὐθύς ἀρχομένου Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὰ δύο μέρη ὡσπερ καὶ τὸ πρῶτον ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικὴν (ἠγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς), καὶ καθεζόμενοι ἐδήουν τὴν γῆν. Καὶ ὄντων αὐτῶν οὐ πολλὰς πω ἡμέρας ἐν τῇ Ἀττικῇ ἡ νόσος πρῶτον ἤρξατο γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, λεγόμενον μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασκήψαι καὶ περὶ Λῆμνον καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις, οὐ μέντοι τοσοῦτός γε λοιμὸς οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων οὐδαμοῦ ἐμνημονεύετο γενέσθαι. Οὔτε γὰρ ἰατροὶ ἤρκουν τὸ πρῶτον θεραπεύοντες ἀγνοία, ἀλλ' αὐτοὶ μάλιστα ἔθνησκον ὅσῳ καὶ μάλιστα προσῆσαν, οὔτε ἄλλη ἀνθρωπεῖα τέχνη οὐδεμία· ὅσα τε πρὸς ἱεροῖς ἰκέτευσαν ἢ μαντεῖοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἐχρήσαντο, πάντα ἀνωφελῆ ἦν, τελευτώντές τε αὐτῶν ἀπέστησαν ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενοι (...). Ἐς δὲ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἐξαπιναίως ἐσέπεσε, καὶ τὸ πρῶτον ἐν τῷ Πειραιεῖ ἤψατο τῶν ἀνθρώπων, ὥστε καὶ ἐλέχθη ὑπ' αὐτῶν ὡς οἱ Πελοποννήσιοι φάρμακα ἐσβεβλήκοιεν ἐς τὰ φρέατα· κρῆναι γὰρ οὕτω ἦσαν αὐτόθι. ὕστερον δὲ καὶ ἐς τὴν ἄνω πόλιν ἀφίκετο, καὶ ἔθνησκον πολλῶ μᾶλλον ἤδη. (...) Ἐγὼ δὲ οἶόν τε ἐγίγνετο λέξω, καὶ ἀφ' ὧν ἂν τις σκοπῶν, εἴ ποτε καὶ αὐθις ἐπιπέσοι, μάλιστ' ἂν ἔχοι τι προειδῶς μὴ ἀγνοεῖν, ταῦτα δηλώσω αὐτός τε νοσήσας καὶ αὐτὸς ἰδὼν ἄλλους πάσχοντας.

ὁ τάφος = ἡ τελετὴ τῆς ταφῆς

τὰ δύο μέρη = με τὰ δύο τρίτα τῶν δυνάμεών τους

ἐγκατασκήπτω (ἐπὶ ἐπιδημιῶν)= ξεσπῶ, εμφανίζομαι

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «*Καὶ ὄντων αὐτῶν οὐ πολλὰς πω ἡμέρας ... Πειραιεῖ ἦψατο τῶν ἀνθρώπων*»

Μονάδες 20

Γ2. Αφού καταγράψετε σύντομα τα τραγικά γεγονότα που αφηγείται ο ιστορικός, να αναφερθείτε στην πιθανή αιτία, από την οποία προέκυψε ο λοιμός, και για ποιον λόγο αποφάσισε ο ίδιος ο Θουκυδίδης να εκθέσει τα γεγονότα.

Μονάδες 10

Γ3. α. «*Οὔτε γὰρ ἰατροὶ ἦρκουν τὸ πρῶτον θεραπεύοντες ἀγνοία, ἀλλ' αὐτοὶ μάλιστα ἔθνησκον ὄσω καὶ μάλιστα προσῆσαν, οὔτε ἄλλη ἀνθρωπεῖα τέχνη οὐδεμία*»: να μεταφέρετε το πρῶτο ρήμα του παραπάνω αποσπάσματος σε χρόνο ενεστώτα και τα δύο επόμενα ρήματα σε χρόνο μέλλοντα (μονάδες 3)

β. «*ὅσα τε πρὸς ἱεροῖς ἰκέτευσαν ἢ μαντεῖοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐχρήσαντο*»: να μεταφέρετε τα ρήματα του παραπάνω αποσπάσματος στο δεύτερο ενικό πρόσωπο προστακτικής του χρόνου στον οποίο βρίσκονται (μονάδες 2)

γ. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

διελθόντος: τον ίδιο τύπο σε θηλυκό γένος

πολλὰς: τον ίδιο τύπο στο συγκριτικό βαθμό

τὰ φρέατα: την ίδια πτώση του άλλου αριθμού

πόλιν: την κλητική πτώση του ίδιου αριθμού

πάντα: την γενική πτώση πληθυντικού αριθμού στο θηλυκό γένος (μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ4. α. «*Τοιοῦδε μὲν ὁ τάφος ἐγένετο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ· καὶ διελθόντος αὐτοῦ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου τοῦδε ἐτελεύτα. Τοῦ δὲ θέρους εὐθύς ἀρχομένου Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὰ δύο μέρη ὡσπερ καὶ τὸ πρῶτον ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικὴν (ἠγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς), καὶ καθεζόμενοι ἐδήρουν τὴν γῆν. Καὶ ὄντων αὐτῶν οὐ πολλὰς πω ἡμέρας ἐν τῇ Ἀττικῇ ἡ νόσος πρῶτον ἦρξατο γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, λεγόμενον μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασκήψαι καὶ περὶ Λῆμνον καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις, οὐ μέντοι τοσοῦτός γε λοιμὸς οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων οὐδαμοῦ ἐμνημονεύετο γενέσθαι.*»: να αναγνωρίσετε πλήρως συντακτικά τους υπογραμμισμένους τύπους του παραπάνω αποσπάσματος (μονάδες 6)

β. «*Τοιοῦδε μὲν ὁ τάφος ἐγένετο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ*»

Να μεταφερθεί με κάθε δυνατό τρόπο στον πλάγιο λόγο με εξάρτηση «*Θουκυδίδης ἔλεγεν*» (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ευχόμαστε επιτυχία

«*Το παρόν κριτήριο εξέτασης συντάχθηκε από την ομάδα διδασκόντων του Τομέα Αρχαίων του Φροντιστηρίου αξία και αποτελεί πνευματική τους ιδιοκτησία. Η χρήση του εκτός Φροντιστηρίου επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Οποιαδήποτε άλλη χρήση ή αναπαραγωγή χωρίς άδεια μπορεί να επιφέρει τις προβλεπόμενες από τον Νόμο κυρώσεις.*»